

продукції залежно від характеру попиту споживачів та стану кон'юнктури ринку. За умови застосування на всіх етапах розробки і реалізації стратегії комплексу сучасних маркетингових принципів, реалізація процедур стратегічного управління конкурентоспроможністю міжнародного агробізнесу стане значно більш ефективною.

Як показує досвід розвинених країн світу, у країнах де маркетингові стратегії управління зовнішньоекономічними зв'язками агробізнесу засновані на кредитуванні, страхуванні, непрямому фінансуванні, гарантуванні угод, консультуванні, наданні інформаційної підтримки для малого та середнього бізнесу, система є цілісною та ефективно стимулює експорт готової продукції і послуг малих і середніх підприємств. Водночас в країнах з перехідною економікою і в таких, що розвиваються, навіть великий бізнес потребує підтримки і системи державного сприяння просуванню конкурентних товарів.

Список використаних джерел:

1. Міжнародний агробізнес: Навч. пос. / За ред. І. Ю. Сіваченка, О. В. Захарченка – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 266 с.
2. Електронний ресурс: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/zovnishnya-torhivlya-ukrayiny-tovaramy-pidsumky-2024-roku>.
3. Петрига О. М. Економіка аграрного підприємства: навчальний посібник / О. М. Петрига, Т. І. Яворська, Ю. О. Прус; за ред. О. М. Петриги, Т. І. Яворської. – Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс», 2016. – 498 с.
4. Куденко Н. В. Принципи стратегічного маркетингу / Н. В. Куденко // Вчені записки; відп. ред. А.Ф. Павленко. – 2012. – Вип. 14. – Ч. 1. – С. 125–133.

УДК 338.43:658.5:355.01

*Шановалов Є. В.,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький*

АДАПТАЦІЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ АГРОТЕХНІЧНОГО СЕРВІСУ ДО ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ

Сучасні умови функціонування підприємств агротехнічного сервісу характеризуються високим рівнем нестабільності та невизначеності, що пов'язано з впливом воєнних дій, трансформацією економічного середовища, порушенням логістичних зв'язків і посиленням ризиків ведення господарської діяльності. Війна стала одним із ключових факторів дестабілізації економічної системи України, що безпосередньо вплинуло на діяльність підприємств агротехнічного сервісу, які забезпечують аграрний сектор технікою, запасними частинами, ремонтними послугами та технічним супроводом виробничих процесів. У таких умовах особливої актуальності набуває питання адаптації системи економічної безпеки підприємств до нових викликів і загроз.

Економічна безпека підприємства є складною багатофункціональною категорією, яка відображає рівень захищеності підприємства від негативного впливу внутрішніх і зовнішніх факторів. Вона визначається як здатність суб'єкта господарювання підтримувати стабільність діяльності, ефективно використовувати ресурси, забезпечувати фінансову стійкість та адаптуватися до змін зовнішнього середовища [2]. У сучасних умовах економічна безпека повинна розглядатися не лише як система захисту від ризиків, а і як інструмент стратегічного управління підприємством, спрямований на забезпечення його довгострокового розвитку.

Воєнні виклики створили для підприємств агротехнічного сервісу низку загроз, серед яких найбільш критичними є руйнування виробничої та транспортної інфраструктури, дефіцит паливно-енергетичних ресурсів, зростання цін на техніку та комплектуючі, порушення каналів постачання, нестача кваліфікованих кадрів, фінансова нестабільність і зниження платоспроможності споживачів. Значний вплив також мають інфляційні процеси, валютні коливання та зростання витрат на забезпечення безпеки працівників і майна підприємства. За таких умов система економічної безпеки повинна бути гнучкою, адаптивною та орієнтованою на швидке реагування на кризові явища.

Наукові дослідження свідчать, що ефективне забезпечення економічної безпеки можливе лише за умови комплексного підходу до управління ризиками. Основними складовими економічної безпеки підприємства визначають фінансову, кадрову, техніко-технологічну, інформаційну, інституційно-правову, екологічну та захисну компоненти [2]. Саме їх взаємодія формує цілісну систему безпеки підприємства, яка дозволяє підтримувати стабільність функціонування в умовах зовнішніх загроз. Для підприємств агротехнічного сервісу особливого значення набувають фінансова та техніко-технологічна складові, оскільки ефективність їх діяльності безпосередньо залежить від наявності ресурсів, технічного забезпечення та стабільності господарських процесів.

Важливим напрямом адаптації системи економічної безпеки є впровадження механізмів стратегічного управління ризиками. У сучасних умовах підприємства повинні здійснювати постійний моніторинг внутрішнього та зовнішнього середовища, аналізувати фактори ризику, оцінювати ймовірність кризових ситуацій та розробляти сценарії реагування на них [1]. Одним із ефективних інструментів забезпечення економічної безпеки є створення системи превентивного управління, яка передбачає прогнозування можливих загроз та формування резервів ресурсів для мінімізації негативних наслідків кризових явищ.

Особливої уваги потребує фінансова складова економічної безпеки підприємств агротехнічного сервісу. В умовах воєнного стану підприємства стикаються зі зростанням витрат, нестачею обігових коштів, проблемами кредитування та зниженням інвестиційної активності. Для забезпечення фінансової стійкості необхідним є удосконалення системи фінансового планування, диверсифікація джерел фінансування, оптимізація структури витрат і формування фінансових резервів. Науковці наголошують, що фінансова безпека є базовою складовою економічної безпеки, оскільки саме вона

забезпечує ефективне використання ресурсів та здатність підприємства протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам [1].

Не менш важливим напрямом адаптації є цифровізація управлінських процесів і впровадження сучасних інформаційних технологій. Використання цифрових платформ, автоматизованих систем обліку та моніторингу дозволяє підприємствам підвищити оперативність прийняття управлінських рішень, оптимізувати бізнес-процеси та знизити ризики втрати інформації. У воєнних умовах інформаційна безпека набуває особливого значення, оскільки зростає загроза кібератак, витоку комерційної інформації та порушення функціонування електронних систем управління.

Важливою умовою забезпечення економічної безпеки підприємств агротехнічного сервісу є також формування ефективної кадрової політики. Воєнний стан спричинив значне скорочення трудового потенціалу через мобілізацію населення, міграційні процеси та психологічне навантаження на працівників. У зв'язку з цим підприємства повинні впроваджувати заходи щодо збереження кадрового потенціалу, підвищення кваліфікації персоналу, створення безпечних умов праці та мотивації працівників до ефективної діяльності.

Суттєве значення для адаптації системи економічної безпеки має використання системного та ризик-орієнтованого підходів до управління підприємством. Наукові дослідження пропонують поетапне формування системи економічної безпеки, яке включає оцінку структури капіталу, аналіз факторів впливу, визначення рівня ризиків, розробку механізмів реагування та перевірку ефективності впроваджених заходів [3]. Такий підхід дозволяє підприємствам своєчасно виявляти слабкі місця у системі управління та оперативно адаптуватися до змін зовнішнього середовища.

Отже, адаптація системи економічної безпеки підприємств агротехнічного сервісу до воєнних викликів є необхідною умовою забезпечення їх стабільного функціонування та розвитку. Ефективна система економічної безпеки повинна ґрунтуватися на комплексному управлінні ризиками, фінансовій стійкості, цифровізації управлінських процесів, удосконаленні кадрової політики та впровадженні сучасних механізмів моніторингу загроз. Реалізація таких заходів сприятиме підвищенню адаптивності підприємств до кризових умов, зміцненню їх конкурентоспроможності та забезпеченню стійкого розвитку аграрного сектору в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Богданюк, І. Механізми формування та підтримки економічної безпеки суб'єктів аграрного бізнесу. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*, 2024. (10). <https://doi.org/10.5281/zenodo.14195847>.
2. Калініченко, О. В. Формування системи економічної безпеки підприємства. Сучасний стан та перспективи розвитку діяльності підприємств в Україні : теорія, методика, практика : колективна монографія / Кол. авторів. Полтава: ПП «Астрая», 2022. 180 с. С. 137-143. URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a45340dd-d734-45df-abd4-d80692eed008/content>.
3. Сисоліна, Н., Савеленко, Г., Сисоліна, І. Економічна безпека агропідприємств в умовах війни: можливості та загрози. *Економіка та суспільство*, 2024. (65). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-19>.